

ענף הבקר במשק המשפחתי

המתיישב הוא גדול מאוד וברוב המקרים אין מספיקים למלא את כל העבודות כדרוש; ומכיוון שהנזק בענפי השדה, בעקב פיגורים בעבודה, הוא בדרך כלל חמור יותר מבענף הבקר, הרי נוטים להקל בחשיבות הטיפולים ברפת בעונה הבוערת בענפי השדה והתוצאה — פגיעה ברמת ענף הבקר. יתכן שקיימת אפשרות לשלב בהצ' לחה את ענף הבקר עם מטע ההדר (פרדס) כיוון שבמטע מסוג זה לא מופיעה העונתיות בצורה כה חריפה כבענפי השדה והגן, אולם אין להתעלם מהגורמים האחרים שעלולים להגביל את גיוון הענפים במשק המשפחתי, והם — כמויות המים ויחידת השטח שעומדות לרשות כל משק. מי שירצה במשק מעורב לכל ענפיו השונים לא יוכל לקיים עדר גדול כפי שאפשר לקיימו במשק שמתבסס על הבקר והמספוא בלבד. יש לזכור ששיכלולים במבנים ומיכון בצידוד — אפשר וכדאי להכניס רק בענף בעל היקף גדול ולכן יש יסוד לחששות שענף בעל היקף מצומצם במשק מעורב טיפוסי יהיה שרוי בתנאי ייצור קשים מבחינות רבות וריווחיותו תהיה מוטלת בספק.

אנו עדים כיום לתופעה שביישוב זה או אחר מתבלטת הנטיה בין המתיישבים להתרכז על פ' תוח ענף חקלאי אחד או שניים; יש כאלה שמצ' ליחים בענף זה ויש שמצליחים בענף אחר. יתכן איפוא שבימינו, במקום המתיישב בעל משק מעורב רב ומגוון יופיע היישוב כבעל משק מעורב, בו חלק מהמתיישבים יעסוק בענפי בקר + מספוא והאחרים בגידולי גן ומטעים.

הדרכה כללית במשק המושבי

באחד היישובים נתבקשנו לברר את הסיבה לפיגורם של משקים אחדים. ניגשנו לבדוק את מצב ענף הבקר במשקים אלה, תך השוואת הממ' צאים לאלה שבמשקים מצליחים. נתברר לנו שאין כמעט כל אפשרות לבצע ניתוח כזה, כי חסרים לחלוטין הנתונים שאפשר להתבסס עליהם. הרי שימות שבידי המזכירות אינם מספיקים כל עיקר, כיוון שדרושים פרטים על שטחי המספוא בכל משק, על היבולים, על התשומה במים, זבלים

בחוברות האחרונות של „משק הבקר והחלב“ הופיעו מאמרים הדנים בעתידו של ענף הבקר במושב ובבעיות ההדרכה לגבי הרחבתו. ברצוני להוסיף אילו דברים בשאלה זו מנקודת מבטו של המדריך. לנקודת מוצא זו ישנו היתרון של האוביאקטיביות, כלומר — מובעת דעתו של אדם העומד מהצד, אולם יש בה גם מגרעת, כיוון שבכל הנוגע להדרכה, היא עלולה להיות סוב' יאקטיבית. על אף כל זאת אנסה להשמיע את הערותי.

מקומו של ענף הבקר במשק המשפחתי

„משק מעורב“ היה מקובל בהתיישבות כעקרון יסודי במשך שנים רבות. אינני בא לכפור במע' לותיו של עקרון זה, אך הבעיה העיקרית היא בשילוב הענפים בצורה נכונה ומתואמת. ענף הבקר בדרך כלל הוא „שותף“ קשה בתשורת זו, ומאחר שהוא גדל והתרחב בשנים האחרונות במשק המשפחתי, הרי אין להתייחס אליו כבעבר, בשעה שדובר ביחידת עדר בת 4-6 חולבות למש' פחה. לכן נראה לי שיש לשנות את הגישה לענף זה ויתכן שאפשר לראות בתשלובת של רפת + מספוא את התקיימותו של עקרון המשק המש' פחתי המעורב, או לראות את הכפר כולו כמשק מעורב גדול וכולל שיחידותיו המשקיות מתב' ססות על ענפים מיוחדים לכל משק.

לענף הבקר לוח עבודה קבוע במשך כל הש' נה; כמעט שאין בו עונתיות; את רוב העבודות יש לבצע מדי יום ביומו ואי אפשר לדחותן ליום המחר או לשבוע הבא. אם מזניחים עבודה זו או האחרת למשך שבוע או שבועיים, עלול הדבר לתת את אותותיו במשך השנה כולה, שהם — הפחתה בתנובה, בריאות לקויה וכדומה. לעומת זה, במטע, או בגן הירקות קיימת עונתיות בצורה חמורה ביותר; יש בענפים אלה עונות „בוערות“, התובעות עבודה רבה תוך תקופה קצרה ומרוכזת ויש בהם עונות „מתות“; אם אין מבצעים בענפים אלה את העבודות בזמן, עלול ללכת לטמיון הריווח של שנה שלמה.

בעונה הבוערת, עומס העבודה על משפחת

וכדומה, וכן חסרים נתונים על תנובות הפרות, חלוקת המזון בין סוגי הבהמות השונים שבמשק, וממילא אי־אפשר במשקים אלה לעמוד על ריזור חיות הענף בכללותו ובוודאי שאי־אפשר לברר מה עדיף — ייצור חלב, ייצור בשר, ייצור בשר לבן וכדומה.

מכאן המסקנה שיש להחדיר, קודם כל, בין המתיישבים את „תודעת הרישום”. למעשה אין חשיבות מיוחדת לשיטת רישום זו או האחרת, העיקר הוא להציע שיטת רישום נוחה ופשוטה, שלא יהיה קשה לבצעה, והיא תכיל את האינפורמציה לניתוח יסודי של המצב, להסקת מסקנות וכמובן — להדרכה בהתאם לסיכום הממצאים.

לניהול הרשימות ברפת ישנם כבר טופסים שונים, אולם אף מאלה לא תצמח כל תועלת אם לא ישתמשו בהם ולא ימלאום בפרטים השונים. אמנם נכון שהנהלת רשימות מטרידה את המת־יישב, שהוא בלא־הכי עסוק יותר מדי, אולם יש להכיר בעובדה שאותן הדקות המעטות שיוקדשו

מדי יום ביומו לעבודת הרישום עשויות להיות בעלות חשיבות מכרעת בבעיות המימשק וקיום הריווחיות של הענף. כל בעל משק חקלאי, כבעל עסק אחר, חייב לדעת מה מביא לו ריווח ומה גורם לו הפסדים, ואת התשובה על כך הוא יוכל לקבל אך ורק מהרשימות שינהל בהתמדה ובדייקנות. הניתוח הכלכלי דרוש לא רק למשק המפגנר — גם המשק המצליח זקוק לו, כי גם בו יקרה שענף זה או האחר אינו נושא את עצמו, וכן יש צורך להבחין בין דרגות הריווחיות של הענפים השונים ובהתאם לממצאים להכניס שינויים ושיפורים כדי להעלות ככל האפשר את ריווחיות המשק בכללותו. אסיים איפוא דברי כך: יש להכיר בעובדה שהדרכה כלכלית במשק המושבי לא תיתכן בכלל כל עוד לא יונהג ולא יקויים בו רישום מפורט שיספק את המיסמכים המהימנים לניתוח המצב ולהסקת המסקנות המתאימות.

בנימין לב

לשכת הדרכה לכיש

שחיטת בקר בחודשים אוקטובר 1964—מארס 1965

השינוי ב־%		1.10.63—31.3.64		1.10.64—31.3.65		
משקל חי משוער בטונות	מספר ראשים	משקל חי משוער בטונות	מספר ראשים	משקל חי משוער בטונות	מספר ראשים	
— 1.0	— 3.9	14,636	40,218	14,494	38,650	בקר סה"כ
— 6.7	— 9.1	13,993	36,312	12,909	33,022	גזעי ומעורב סה"כ
+ 3.1	+ 1.2	4,292	9,456	4,425	9,570	פרות ומבכירות
—14.4	—16.6	8,375	18,861	7,166	15,730	פרים ושזורים
+18.5	+23.0	648	2,821	768	3,470	בני־בקר זכרים
—18.8	—17.8	678	5,174	550	4,252	בני־בקר נקבות
—21.5	—24.9	643	3,906	505	2,935	מקומי סה"כ
— 9.2	—16.8	337	1,814	306	1,510	זכרים
—35.0	—31.9	306	2,092	199	1,425	נקבות
—	—	—	—	1,080	2,693	יבוא סה"כ
—	—	—	—	899	2,157	זכרים
—	—	—	—	181	536	נקבות

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

ייצוא חמאה וגבינה מאירלנד

הייצוא בחודשים ינואר—ספטמבר 1964 היה: 13,800 טונה חמאה ו־6,520 טונה גבינה; הייצוא ירד כ־2000 טונה חמאה וייצוא הגבינה עלה כ־1,800 טונה לעומת שנת 1963.